

2014-08-22

LÄRARYRKET – VÄRLDENS ROLIGASTE ARBETE

Om alla barn ska få en ärlig chans i skolan måste de få den tid de behöver med skickliga, engagerade och kunniga lärare. Så är det inte idag. Alldeles för många barn får inte i tid det stöd de behöver. Det leder till att problem som hade kunnat lösas tidigt, växer genom skolgången och blir till slut oöverstigliga hinder för eleverna. Elever går hem från skolan och känner att de inte blev sedda, lärare går hem från skolan och känner att de inte hann med sitt jobb.

Under de senaste åren har lärares administrativa arbetsbörda ökat. Nio av tio lärare vittnar om att de fått ägna mer tid åt pappersarbete sedan Alliansen bildade regering¹. Samtidigt har tusentals pedagogiska medarbetare skurits bort från svensk skola². Med färre medarbetare som ska ägna mer tid åt att fylla i papper blir det mindre tid för eleverna.

Läraryrket tillhör i dag ett av samhällets mest stressade yrken. Skolverkets studier visar att grundskollärare i genomsnitt endast har en dryg kvart på sig till för- och efterarbete av en lektion³. När stressade lärare får omöjliga förutsättningar att genomföra sitt arbete blir kvaliteten i undervisningen lidande.

Sedan 2006 har var fjärde lärare lämnat yrket av andra skäl än pension⁴. Samtidigt står platser tomma på lärarutbildningar runt om i landet. I en undersökning riktad till Lärarförbundets medlemmar berättar fyra av tio lärare att de funderar på att lämna yrket. Det främsta skälet till att man funderar på att sluta som lärare är lönen⁵.

Vi är på väg rakt in i en lärarkris. Inför starten av den här terminen saknas enligt Arbetsförmedlingen 1 400 lärare⁶. Fram till 2022 behöver Sverige rekrytera ca 63 000 lärare⁷. Ska vi klara att rekrytera dem måste fler vilja bli lärare. Då måste lärare få bättre förutsättningar, mer tid, att göra sitt arbete, vilket i sin tur förutsätter att vi rekryterar fler medarbetare. Kort sagt: ska vi ge varje elev de möjligheter de förtjänar, måste skolan vara en av våra mest attraktiva arbetsplatser, och läraryrket uppfattas som ett av samhällets roligaste och viktigaste arbeten.

Därför vill vi att en ny regering tar nationellt ansvar för att utvecklingen vänds och att rekryteringen till skolan klaras. Vi vill att regeringen bjuder in kommunerna, representerade av SKL, och de lärarutbildande lärosätena, till att gemensamt utarbeta en rekryteringsstrategi. Strategin måste uppvärdera läraryrket och innehålla statliga medel som kan leda till höjda lärarlöner. För att detta ska finansieras skjuter Miljöpartiet nu till extra medel i vårt förslag om en rekryteringsstrategi. Detta är den viktigaste delen i vår nationella skolpolitik, vi kan prata om allt annat i skolan, men tar vi inte itu med lärarkrisen kommer vi inte lyckas ge våra barn de möjligheter de har rätt till.

I rapporten ”Vi kan bättre än så – Värdet av en god lärare ur ett socialt investeringsperspektiv”, författad av Ingvar Nilsson och Eva Nilsson Lundmark, framgår lönsamheten i att göra rätt investeringar i skolan. En så stor investering som 10 000 kronor i månaden per lärare, betalar sig om det leder till att läraren under sin lärargärning får möjlighet att hjälpa en enda ytterligare elev till goda studieresultat, och därmed ge henne eller honom en väg till arbete och framtidstro.

---

1 Lärarnas Riksförbund, 2011, Arbetsmiljöundersökning 2011

2 <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/personal/personal-i-grundskolan-lasar-2013-14-1.216969>

3 Skolverket, 2013, Lärarnas yrkesvardag – en nationell kartläggning av grundskollärarens tidsanvändning

4 Lärarnas tidning, 2013-04-03, En av fyra lärare hoppar av

5 Lärarförbundet, 2011, Perspektiv på lärarlöner, del 6: Ge bra lärare högre lön

6 Dagens Nyheter, 2014-08-15, Akut lärarbrist inför skolstarten

7 Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2014:171, Framtida rekryteringsbehov av lärare

De pengar som Miljöpartiet nu avsätter i en rekryteringsstrategi kan finansiera generella lönelöft som möjliggör för lärare att inom mindre än tioårsperiod få 10 000 kronor mer per månad. I detta PM utvecklas detta och andra förslag. Miljöpartiets ambition är att återbygga läraryrket till att återigen uppfattas som ett kreativt och attraktivt yrke.

1) Mindre tid åt papper, mer tid för eleverna

Lärarnas tid till för- och efterarbete är avgörande för undervisningens kvalitet och en förutsättning för att läraren ska kunna ge alla elever det stöd de behöver. Miljöpartiet föreslog våren 2014 en rad åtgärder för att lärarnas administrativa arbetsbörda ska minska⁸, till exempel vill Miljöpartiet att:

- **Lärarnas tid till lektionernas för- och efterarbete regleras i avtal.** Miljöpartiet vill ta initiativ till att SKL, tillsammans med företrädare för fristående huvudmän och lärarnas fackliga organisationer, sluter en ramöverenskommelse som möjliggör lokala avtal som anger rimliga tidsangivelser för lärarnas för- och efterarbete.
- **Tidsåtgången för de nationella proven minskas.** Det behövs en heltäckande utvärdering av provens tidsåtgång, syfte och effekt. De nationella proven ska utarbetas så de stödjer lärandet och lärarnas formativa bedömning. Under utvärderingsperioden ska proven i SO och NO i årskurs sex och nio göras frivilliga.
- **Dokumentation och administration underlättas.** I dag sker dokumentationsarbete i olika typer av rapport- och kommunikationssystem, vilket försvårar för såväl lärare som dem som förväntas ta del av dokumentationen. Skolverket ska få i uppdrag att utveckla standardiserade kommunikationssystem så att dokumentation, kommunikation och rapportering kan underlättas.
- **Starkare lagstöd för rektorer.** Vi vill ge rektor lagligt stöd att vägra arbetsuppgifter från huvudman som saknar stöd i Skollagen eller Skolverkets föreskrifter.

Om vi vill nå bästa möjliga resultat måste skolsystemet främja lärarens möjlighet att utifrån sin profession förbereda och utveckla sin undervisning. Läraren måste få makt över sin egen arbetstid, då minskar stressen och läraren kan finna en naturlig närvaro i elevens vardag, som då får möjlighet att prata med sin lärare, kanske ställa en fråga eller bara få tid till en stunds samtal. Att se varje elev måste få ta sin tid, det tillhör kärnan av läraruppdraget. Miljöpartiets målsättning är att lärare ska ha lika mycket tid till för- och efterarbete som själva undervisningstiden. I ett första steg ska tiden till för- och efterarbete fördubblas, det ska ske under mandatperioden.

2) Anställ 10 000 nya medarbetare

Ska lärare få tid för sitt arbete måste de också ha tillräckligt med kollegor – lärarjobbet är inget ensamarbete. För att klara sitt jobb som klass- eller ämneslärare behövs tillgång till specialister som speciallärare/-pedagoger, modersmålslärare, studie- och yrkesvägledare, skolbibliotekarier, elevhälsa och fritidspedagoger. Inom ramen för en rekryteringsstrategi vill vi att stat och kommun gemensamt planerar för dels den nyrekrytering av lärare som kommande pensionsavgångar gör nödvändiga, dels rekryteringen av nya medarbetare till skolan. Vi har visat hur staten kan vara med och finansiera 10 000 nya medarbetare i skolan⁹. Det handlar då om fler lärare så att barngrupperna i förskolan kan minska, eller för att lärartätheten i andra stadier och skolformer kan öka – men det kan också handla om specialister som gör att klass- och ämnesläraren får mer tid för sitt arbete. Totalt avsätts 2,9 miljarder för statlig medfinansiering av nya tjänster. I tidigare PM har Miljöpartiet föreslagit en medfinansiering om 75 procent för satsningar i grundskola och gymnasium och 40 procent för satsningar i förskolan. Den lägre statliga finansieringsgraden i förskolan motiveras av ett gemensamt åtagande för Miljöpartiet i stat och kommun att få ner barngrupperna till högst fem barn per pedagog.

---

⁸ Miljöpartiet, 2014, PM Så vill vi ge lärare tid att vara lärare

⁹ Miljöpartiet, PM 2013, 10 000 nya medarbetare och 23 miljarder till svensk skola

3) Höjd lön för alla lärare

En gemensam rekryteringsstrategi måste också innefatta ett gemensamt ansvar för höjda lärarlöner. Miljöpartiet vill se ett generellt löneyft för Sveriges lärare. Att lärarkåren som helhet kan garanteras bättre villkor utgör grunden för att lärarkrisen långsiktigt ska kunna lösas. Effekten av löneökningar för lärare är att det blir mer attraktivt att söka sig till yrket, att stanna i yrket och för dem som sökt sig från yrket att komma tillbaka. Ska vi klara rekryteringen måste det vara minst lika naturligt för någon som arbetat som ingenjör, företagare eller tekniker att välja att utbilda sig till lärare, som det är för en lärare att välja att göra något annat. Då blir lönefrågan central.

Det finns flera metoder för staten att, inom ramen för principerna om den svenska modellen, ta ansvar för höjda lärarlöner. Tillsammans med lärarnas fackliga organisationer skrev vi i Dagens Nyheter 2014-08-14: ”Statliga insatser kan utformas på olika sätt, såsom en överenskommelse inom ramen för en lärarstrategi, motkrav för att ta del av statliga medel till skolan eller direkt riktade statsbidrag. Det avgörande är att det är statliga medel som säkert leder till en avgörande höjning av lärarlöner, att insatsen är prioriterad, långsiktig och når alla lärare från förskolan och uppåt i åldrarna. Det är viktigt att insatserna görs med respekt för den svenska modellen. Lönebildning är parternas ansvar. Skolan är gemensamt finansierad, och det är politiken på nationell och kommunal nivå som i slutändan avgör vilka resurser som finns tillgängliga för skolan och därmed för lärarlöner. Kommuner med vikande skatteunderlag har haft svårt att höja lärarlöner så mycket som krävs. Samtidigt har många skolhuvudmän, kommunala som fristående, inte satsat på lärarlöner trots att de har haft ekonomiska resurser att göra det. Att staten då både samlar och bistår kommunerna är att ta ansvar för att undvika en akut lärarbrist.”

De statliga medel vi tidigare avsatt för nyrekrytering och lönehöjning, inom ramen för gemensamma åtaganden mellan stat och kommun, motsvarar 4,6 miljarder fullt utbyggt. Finansieringen kommer då genom att vi backar skattesänkningarna något för månadsinkomster över 40 000¹⁰. För att trygga finansieringen tillför vi nu – genom att acceptera Företagsskattekommittén förslag om en ny bankskatt – ytterligare drygt två miljarder till en rekryteringsstrategi. Då kan vi satsa 3,75 miljarder årligen för lön i en rekryteringsstrategi. Fördelas dessa pengar helt till lön och jämnt över alla lärare ger det en extra lönehöjning om 7,5 procent första året. Därmed kommer lönen uppgå till 10 000 kronor mer i månadslön inom mindre än tio år¹¹. Räkneexemplet utgår från ett vägt genomsnitt av lärarnas löner 2013 och då ingår utbildade lärare och rektorer i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, komvux och särsvux. Lärare som fått lönehöjning inom karriärtjänstsystemet är undantagna.

Genomsnittlig löneutveckling	
År	kr
2014	28 500
2015	31 500
2016	32 400
2017	33 400
2018	34 400
2019	35 400
2020	36 500
2021	37 600
2022	38 700

¹⁰ DN Debatt, 2014-02-19, Låt höginkomsttagarna finansiera en skolsatsning

¹¹ Beräkningen bygger på en genomsnittlig löneutveckling om tre procent per år och utöver det en engångshöjning om 7,5 procent år 1. Dvs första året ökar lönen med 10,5 % (7,5+3)

4) Bättre möjlighet att utvecklas i yrket

Vi vet att de bästa skolresultaten uppnås i skolor där lärare får goda möjligheter att samverka och utvecklas tillsammans. Kollegial samverkan och gemensam utvärdering av tillämpade arbetsmetoder är nycklar till goda skolresultat. Därför är det viktigt att systemet med karriärtjänster används till just skolutveckling och kollegial samverkan. Hur en sådan samverkan ska gå till kan skilja från skola till skola, och mellan olika huvudmän, men att den typen av samverkan ska äga rum anser vi är rimligt att kräva. Vi föreslår därför att Skolverket ska få i uppdrag att godkänna tjänstebeskrivningar för karriärtjänster, så att det säkerställs att lärare som tilldelas uppdrag inom karriärtjänstsystemet har ett tydligt skolutvecklingsuppdrag och tid att genomföra det uppdraget. För att tydliggöra detta fokus vill vi också byta namn på karriärtjänsten förstelärare till lärare med särskilt utvecklingsuppdrag (utvecklingslärare). Även modellen om ett särskilt myndighetsuppdrag, Samarbete för bästa skolan, som Miljöpartiet tidigare föreslagit tillsammans med Sveriges Skolledarförbund¹² ger skolor med särskilda utmaningar möjligheter att utvecklas. Modellen innebär att staten får mandat att sluta samverkansavtal med skolor som är i särskilt behov av stöd och skolutveckling.

5) Bättre arbetsmiljö

Arbetsmiljön för elever och lärare och är ofta undermålig. Energimyndigheten och Boverket har visat att tre av fyra skolor i varierande grad har problem med t.ex. ventilation, buller, temperatur och fukt¹³. Den dåliga arbetsmiljön kan leda till ohälsa: huvudvärk, trötthet och koncentrationssvårigheter är inte ovanliga symptom i skolan. Detta är mycket allvarligt. Vi vet i dag mer än någonsin hur inlärning fungerar, och det råder ingen som helst tvekan om att dålig arbetsmiljö hämmar lärande och utveckling. Därför måste landets skollokaler renoveras. Med behovet av renoveringar följer också möjligheter. Landets skolbyggnader kan moderniseras, med god ventilation och akustik, anpassade för forskningsbaserad pedagogik. Energianvändningen kan effektiviseras. Eleverna kan också göras delaktiga i arbetet, på så sätt skapas delaktighet och ägarskap i den egna skolan, vilket minskar riskerna för skadegörelse.

Miljöpartiets målsättning är att alla lärare och elever ska ha en god arbetsmiljö senast 2020. Därför satsar vi under de kommande åren 1,5 miljarder på ett statligt stöd, som huvudmännen kan använda som delfinansiering i arbetet med att renovera sina skollokaler. Miljöpartiets satsning på ett statligt klassrumslyft är en liten investering som ger mångfalt tillbaka i bättre hälsa och studieresultat, effektiv resursanvändning och fler jobb. Till lärmiljöerna hör också IT-miljöerna. Svenska skolor behöver moderna IT-miljöer och därför arbetar miljöpartiet för en nationell IT-strategi för skolan.

6) Verktyg som matchar lärarens uppdrag

Den vanligaste årskursen där särskilt stöd ges är i dag årskurs nio¹⁴. Det innebär att nödvändigt stöd kommer alldeles för sent. Om elever garanteras stöd i rätt tid ökar deras - möjligheter att nå kunskapsmålen, därför måste byråkratin kring att få extra stöd bli så liten och okomplicerad som möjligt.

Lärare är pedagogiska experter och vet vad eleverna behöver för att växa och utvecklas. Detta till trots är det i dag ofta svårt för lärare att ge snabbt stöd till de elever som är i behov av det. Det är frustrerande för skolan, eleven och föräldrarna då en elev som behöver stöd inte får det i tid. Lärarna måste därför få större rätt att besluta om särskilt stöd till elever. Vi vill införa en så kallad ordinationsrätt för lärare. Det betyder att en lärare själv ska kunna bestämma om en elev ska få extra hjälp med något i skolan. Det ger lärare mer makt över tillgänglig resurser, och befogenhet att ge elever det stöd som läraren bedömer behövs. Extra stöd kan handla om allt från avsteg från timplanen, extra lärarstöd, specialundervisning, integrerat språkstöd, särskilt studiematerial, hjälp från elevhälsan eller annat stöd.

---

¹² SvD Brännpunkt, 2014-02-10, Fokus på att granska leder inte skolan rätt

¹³ Energimyndigheten och Boverket, 2007, Energianvändning och innemiljö i skolor och förskolor

¹⁴ Skolverket, 2013, Särskilt stöd i grundskolan läsåret 2012/13

Vi vill också se en läsa-skriva-räkna garanti som innebär att elever ges rätt att, fram till årskurs tre, få ämnena svenska och matematik prioriterade framför andra ämnen. Under begränsade perioder möjliggörs fullständiga prioriteringar av svenska och matematik för de elever som bedöms vara i behov av det. Läsa-skriva-räkna-garantin ska, tillsammans med ordinationsrätten, innebära att eleven får stöd så snart behovet upptäcks. Läsa-skriva-räkna-garantin ska fungera som en garanti för att alla elever som är i behov av stöd, garanteras alla tillgängliga stödinsatser, innan de lämnar årskurs tre.

Gröna skolsatsningar

	År 1	År 2	År 3	År 4
Lönelyft lärare	3750	3750	3750	3750
Personalrekrytering	1681	2046	2886	2886
<i>Summa rekryteringsstrategi</i>	<i>5431</i>	<i>5796</i>	<i>6636</i>	<i>6636</i>
Övriga skolsatsningar	1116	1218	235 ¹	1154
Övriga utbildningsväsendet	2573	3795	3925	3725
SUMMA	9120	10809	11796	11515